

Posúdenie dizertačnej práce Borjany Dodovej
Systémová analýza: Metodologické aspekty studené války

Filmová a televizní fakulta, Akademie múzických umění v Praze
Študijný program: Teorie filmové a multimediální tvorby

Hneď na úvod svojho posúdenia chcem vyzdvihnúť, že čítanie tejto dizertácie vo mne od prvých stránok vyvolalo intenzívny záujem o opisovanú problematiku. Dodávam, že vďaka spôsobu, akým je tu téma rozvíjaná, sa vo mne tento stav čitateľského záujmu udržiaval v priebehu sledovania celého textu. Schopnosť vyvolať a udržiavať čitateľský záujem možno nepatrí k tým určeniam, ktoré sú pri hodnotení dizertácií štandardne pokladané za relevantné pre hodnotenie vedeckého prínosu, som však presvedčený, že v tomto prípade to stojí za zmienku, pretože je svedectvom autorkinho vytrvalého a dôsledného úsilia o preniknutie do tkaniva vzťahov, kde sa v hre zblížovania a rozchádzania teoretické systémy a modely konfrontujú s politickými stratégiami a ideologickými doktrínami.

Zámer ukázať metodologické aspekty strategického myslenia rozvíjaného v období studenej vojny na príklade americkej spoločnosti RAND je práve tak teoreticky perspektívny, ako náročný na predpokladané znalosti a dispozície. Vyjadrujem presvedčenie, že Borjana Dodová nároky spojené s voľbou tejto problematiky zvládla. Predložený text dizertácie prináša početné svedectvá o jej obdivuhodnej erudícii a dôkladnosti pri spracúvaní rozsiahleho korpusu primárnej a sekundárnej literatúry. Zároveň sa presvedčame, že bola pre svoju náročnú úlohu disponovaná schopnosťou rozvíjať a aplikovať takto získané poznatky v nových oblastiach.

Rozhodnutie skúmať systémovú analýzu a metodologické aspekty studenej vojny zaviedlo autorku pri písaní dizertácie do viacerých, navzájom

prepojených, i keď obsahovo dosť odlišných rovín. Je tu rovina filozofických, logických a všeobecne metodologických štúdií, ktoré sa odvíjajú z iniciatív logického empirizmu a prechádzajú do takých disciplín ako je filozofia prirodzeného jazyka, teória hier alebo teória racionálnej voľby. Keďže ide o uplatnenie týchto metodologických nástrojov na problematiku vojnových konfliktov a strategického rozhodovania, pripája sa k tomu rovina politického rozhodovania a jeho vojensko-ekonomických aspektov. K tomu všetkému napokon pristupujú kultúrne a umelecké prejavy reflektujúce situáciu v období studenej vojny.

Sformulujem niekoľko pripomienok ku každej z týchto rovín:

Pokiaľ ide o rovinu metodologickú, v inak prehľadnom a zasvätené informujúcom texte mi, po prvé, chýba zváženie úlohy, akú pri utváraní prístupu k vede a kritike metafyziky zohral Karl Popper a zvlášť jeho princíp falzifikovateľnosti. Vzhľadom na tému práce by si pozornosť zaslúžila aj jeho teória troch svetov a kritika historizmu, kde sú prítomné postoje k politickým stratégiám. Po druhé, na stránkach venovaných vývinu logického empirizmu je viackrát uvedené, čím k utváraní tejto koncepcie prispel Wittgenstein svojim Traktátom, no zmena, akým jeho myslenie prešlo vo Filozofických skúmaníach, už bližšie zaznamenaná nie je, hoci by sa to žiadalo napr. v súvislosti s diskusiou o možnosti súkromného jazyka (na s. 77-78) alebo v súvislosti s možnosťami formalizácie prirodzeného jazyka. Po tretie, v dizertácii je pomerne málo pozornosti venované metodologickým otázkam indukcie a pravdepodobnostných inferenčných postupov. Autorka v texte odkazuje na Kolmogorova (s. 73) a opakovane sa vracia k Tverskemu a Kahnemanovi (na s. 88 je zmienka o známom „probléme Lindy“), nenachádzame tu však dôkladnejšie zváženie metodologického významu bayesovskej koncepcie pravdepodobnosti.

K rovine politických procesov: v dizertácii nenachádzam analýzu efektov, akými strategické rozhodovanie poznačila kubánska nukleárna kríza a jej vyústenie. Autorka naznačuje (s. 61), že táto kríza mala vplyv na niektoré postoje a rozhodnutia, bližšie sa však tomuto problému nevenuje.

K umeleckej reflexii problematiky atómových stratégií sa autorka obracia v kap. 5, kde je predmetom jej pozornosti film, literatúra a tiež Fullerove kreácie nazvané *design science*. Je pochopiteľné, že táto kapitola nemohla zachytiť všetky umelecké prejavy tohto druhu, zdá sa mi však, že sa v nej autorka mohla trochu bližšie zaoberať osobitosťami štruktúr filmovej narácie, aby z tohto skúmania vyvodila niektoré dištinkcie vzhľadom na povahu strategického myslenia a jeho „scenárov“.

Dizertácia je vcelku účelne štrukturovaná (i keď kap. 6 by obsahovo patrila skôr na začiatok textu) a analyticky spracúva danú tému. Je napísaná jasným, argumentatívnym spôsobom, prehľadne a so zmyslom pre pozorné uvádzanie prameňov. Z jazykovej stránky možno dizertácii vyčítať iba niektoré drobnosti, napr. nesprávny preklad niektorých termínov („judgement“ ako „úsudek“ – s. 93, alebo „cognitive biases“ ako „chyby v usudzovaní“ – s. 88).

Predkladaná dizertácia podľa môjho presvedčenia spĺňa kritériá kladené na práce tohto typu. Navrhujem, aby bola prijatá k obhajobe a po jej úspešnom priebehu bol jej autorke udelený príslušný akademický titul.

Prof. PhDr. Miroslav Marcelli, CSc.